

Список використаної літератури

1. Авакян А. Б. Повені. Концепція захисту // Известия РАН. Сер. географічна. 2000. № 5. С. 40–46.
2. Авакян А. Б., Істоміна М. Н. Повені в світі в останні роки ХХ ст. // Водні ресурси. 2000. Т. 27. № 5. С. 517–523.
3. Григор'єв А. А. Природні і антропогенні екологічні катастрофи. Класифікація та основні характеристики / А. А. Григор'єв, К. Я. Кондратьєв // Дослідження Землі з космосу. – 2000. – №2
4. Ісаєва Л. К. Основи екологічної безпеки при природних катастрофах / Л. К. Ісаєва. – М.: Академія ДПС МНС Росія, 2003.
5. Воробйов Ю. Л. Катастрофи і людина // В кн. 1. Російський досвід протидії надзвичайним ситуаціям / Ю. В. Воробйов, Н. І Локтіонов, М. І Фалеев, М. А Шахраманьян. – М: АСТ-ЛТД, 1997.

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Павлик Ю. А.
м. Полтава*

Анотація. У статті розглядаються питання забезпечення екологічної, технічної і соціальної безпеки держави і суспільства. Аналізується потреба у формуванні знань з безпеки життєдіяльності, як умови забезпечення сталого та безпечного розвитку людства. Обґрунтовується необхідність організації системи загального комплексного та неперервного навчання з безпеки життєдіяльності.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, розвиток людства.

Для України період останніх років ХХ і початку ХХІ століть характерний низкою катастроф техногенного та природного походження, зростанням числа соціальних небезпек, пов'язаних з економічними негараздами. Вихід з цього становища полягає у реалізації комплексу заходів, спрямованих на мобілізацію державних структур, громадськості на те, щоб створити матеріальні засади, підготувати відповідні людські ресурси і, найголовніше, змінити спосіб мислення та поведінки людей.

Сучасний стан безпеки в Україні незадовільний. Україна має на рік жертв пожеж майже в 1000 разів більше, ніж Китай, втрати людського життя на виробництві в середньому в 10 разів більші, ніж у країнах Європи, втрати в побуті наближені до світового максимуму. Таке поєднання показників суспільної безпеки не випадкове, воно характеризує стан суспільства взагалі та стан наукового забезпечення зокрема.

Безпека людини – це поняття, що відображає саму суть людського життя, її ментальні, соціальні і духовні надбання. Безпека людини – невід'ємна складова характеристика стратегічного напрямку людства, що визначений ООН як «сталій людський розвиток» (Sustainable Human Development), такий розвиток, який веде не тільки до економічного, а й до соціального, культурного, духовного зростання, що сприяє гуманізації менталітету громадян і збагаченню позитивного загальнолюдського досвіду [1].

На початку ХХІ ст. людство увійшло у складний період історії свого існування, коли воно у своєму розвитку вже оволоділо величезним науково-технічним потенціалом, але ще не навчилося достатньо обережно та раціонально ним користуватися. Людству почала загрожувати небезпека повільного вимирання внаслідок безперервного погіршення якості навколишнього середовища, а також вичерпання природних ресурсів. Стало зрозумілим, що для усунення цієї небезпеки необхідний перегляд традиційних принципів природокористування та докорінна

перебудова господарської діяльності у більшості країн світу.

Одним із перших у світі звернув увагу на цю проблему перший президент Академії наук України В. Вернадський (1863-1945 рр.) Основою вчення академіка Вернадського була «жива речовина», до складу якої входять всі живі організми, що мешкають на планеті. Незважаючи на малий обсяг – 0,25% маси всієї біосфери – завдяки геохімічній активності і перетворюючи світлову енергію, розвиває величезну вільну енергію, через що функції її проявляються в планетарному масштабі. За визначенням Вернадського, людина стала наймогутнішою геологічною силою на планеті, людська діяльність почала перевищувати масштаби найпотужніших стихійних явищ [1].

Міжнародна комісія із проблем навколишнього середовища й стійкого розвитку, що була створена Генеральною Асамблеєю ООН в 1987р., підготувала фундаментальне дослідження «Наше загальне майбутнє». У ньому відображена необхідність глобальної переорієнтації соціально-політичного, економічного, технічного, технологічного й культурного розвитку, а також виконання відповідних національних і загальнопланетарних проектів. Це означає, що розвиток має здійснюватися таким чином, щоб мінімізувати негативні наслідки виснаження природних ресурсів і погіршення якості навколишнього середовища з метою їхнього збереження для майбутніх поколінь.

Конференція ООН, що відбулася в 1992 р. у Ріо-де-Жанейро, прийняла документ «Порядок денний XXI сторіччя» і зробила висновок про необхідність глобального партнерства держав для досягнення стабільного соціального, економічного й екологічного розвитку суспільства. Зміст цієї концепції – перехід суспільства на шлях стійкого розвитку, що забезпечує спільну еволюцію природи й людини [3].

На сучасному рівні об'єктивних знань у ньому відображено розуміння світовим співтовариством гостроти соціоекологічної проблематики, необхідність глобальної переорієнтації соціально-політичного, економічного, технічного, технологічного та культурного розвитку, здійснення для цього відповідних національних і загальнопланетарних проектів.

Одним з основних напрямів безпеки життєдіяльності в умовах глобалізації є збереження середовища існування людини. Потреба вирішення природоохоронних, соціальних, демографічних, екологічних та інших проблем постала не лише перед Україною, а й перед усім світом. Уряд України намагається вирішити питання безпеки людини, але заходи, які застосовуються, не досить ефективні та не призводять до суттєвих позитивних результатів.

Більшість фахівців, громадських організацій переконані, що запорукою успішного розв'язання проблеми виживання людини в сучасному світі є підвищення освітнього рівня населення. Подолання екологічної кризи є складовою національної політики кожної країни, адже першочерговим завданням людства є запобігання глобальній екологічній катастрофі.

Пізнання феноменів безпеки життєдіяльності сприяє формуванню у кожної особистості високої екологічної культури, сучасного світогляду, екологічної свідомості. Це допоможе розв'язати складні проблеми сьогодення, зробити навколишнє середовище екологічно безпечним, визначаючи важливість та пріоритетність питань безпеки життєдіяльності людини у сучасних умовах [2].

Забезпечення екологічної, технічної і соціальної безпеки стає однією із головних проблем будь-якої держави. За таких умов все більш значним та необхідним стає потреба у формуванні знань з безпеки життєдіяльності, як умови забезпечення стійкого та безпечного життя. Одним із шляхів виконання цього завдання є організація системи загального комплексного та неперервного навчання з безпеки життєдіяльності [4].

Взаємовідносини людини і природи споконвіку були непростими. Але

особливого загострення вони набули наприкінці ХХ ст., коли господарсько-перетворююча діяльність людства масштабністю та інтенсивністю зрівнялася з природними геологічними процесами і фактично поставила земну цивілізацію на межу екологічної катастрофи. Екосистема Землі, її складові частини: атмосфера, гідросфера, літосфера і особливо біосфера, відчули на собі силу деструктивного впливу нової антропогенної хвилі. Антропогенез, що набрав темпи не змінював, а руйнував все на своєму шляху. Для нашого покоління стало нормою отруєне токсичними речовинами повітря. Як належне ми сприймаємо забудований населеними пунктами, зяючий використаними і покинутими свердловинами, викидаючи в небо тони отруйних хімічних речовин промисловий комплекс. Але змінилося не лише повітря, знищені не лише лісові масиви. Людина, як могутня деструктивна сила, проникла скрізь, здійснила свій негативний вплив на всі життєво важливі сфери екосистеми планети.

Важливим критерієм життєдіяльності людини є лісистість в Україні вона становить лише 14,3% її території (проти 29% у світі). Отже на одного громадянина припадає тільки 0,2 га лісів (у світі 1,4 га) – це найнижчий показник в Європі. Трагедією для українського народу стала аварія на Чорнобильській АЕС. Її глибинні причини полягають у недосконалому технологічному комплексі та безконтрольному нарощуванні потужностей «мирного атому». В Україні, що мала в цілому сприятливі умови життя, розвинулись негативні процеси та явища, що виявляються в зміні якісного стану компонентів природи. Посилюється радіаційне, хімічне, теплове, електромагнітне та інші види забруднень, що значною мірою впливають на рівень життя організмів, в тому числі людини, і, в першу чергу, на її здоров'я та тривалість життя. У таких промислових містах, як Запоріжжя, Дніпродзержинськ, Кременчук, зросла онкологічна захворюваність дітей у 5-8 разів. Починаючи з 1991 р. смертність населення України перевищує народжуваність. На сьогодні така ситуація не тільки збереглася, але й набула загрозливої динаміки [4].

Забезпечення пріоритетів життєдіяльності має ставати все більш важливим елементом соціального прогресу. Економічний розвиток ощадливого природокористування й екологічна безпека взаємозалежності і пов'язані одне з одним. Сьогодні як ніколи потрібне впровадження екологічних принципів у природничо-наукове і гуманітарне знання, людину і природу доцільно розглядати в єдності цілісності системи "суспільство-природа". Саме сьогодні людство переживає найскладніший період своєї історії. У своєму розвитку воно досягло того рівня, коли вже оволоділо величезним науково-технічним потенціалом, але ще не навчилося достатньою мірою обережно та раціонально ним користуватися. Швидка індустріалізація та урбанізація планети, різке зростання її народонаселення, інтенсивна хімізація сільського господарства, посилення багатьох інших видів антропогенного тиску на природу порушило кругообіг речовин та природні енергетичні процеси в біосфері, внаслідок чого почалося її прогресивне руйнування.

Результати перетворюючої діяльності людства призвели до глобальної кризи. Для виходу із кризи й переходу до сталого розвитку необхідно змінити ставлення особистості й суспільства в цілому до сучасних проблем безпеки. Саме даний компонент культури безпеки є сьогодні визначальним.

Проблема збереження життєдіяльності людини має глобальний характер, тому кожна людина повинна зробити свій внесок у її вирішення як заради сьогоднішнього суспільства, так і для добробуту прийдешніх поколінь.

Список використаної літератури

1. Безпека людини в сучасних умовах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kpi.kharkov.ua/eco/index.html>.
2. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». – К. : 2001. – С. 45.
3. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства : навч. посіб. /

О. П. Мягченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2010. – 384 с.

4. Рижигов С. В. Актуальні питання проблем безпеки життєдіяльності в сучасний період. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpqgzdia/2011_47/pdf/VISNIK_47_255.pdf.

5. Шамілов Д. Р., Барашкін С. В., Сікорський Ю. О. Проблеми теорії безпеки життєдіяльності в сучасних умовах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/znpavms/2011_1/Stati_PDF_5/sham.pdf.

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Тимова А. В.
м. Полтава*

Анотація. У статті розглядається безпека людини у широкому та вузькому розумінні цього терміна. Визначається вплив техногенних, природних, соціальних та інформаційних чинників на відчуття людиною безпеки.

Ключові слова: безпека людини, чинники небезпек, захищеність людини.

Вступ. ХХІ століття принесло людям не лише досягнення в галузі технічного прогресу, щоб полегшили життя, але й масу проблем, що ускладнюють його, а іноді роблять просто нестерпним. Хвороби, зміна клімату, порушення екологічної рівноваги, війни і таке інше. Усе це таким або іншим чином відбивається на суспільстві. Багато хто з його членів вважають, що ці біди обійдуть їх стороною, жодні глобальні проблеми не торкнуться. Але річ у тому, що великі катаклізми породжують малі, які, можливо зачеплять нас або тих, хто поруч із нами.

Актуальність. Безпека людини в сучасних умовах є дуже актуальною темою сьогодення, що тісно пов'язана з розвитком науково-технічного прогресу, занепадом екологічного стану планети. Третє тисячоліття ставить перед соціумом нові виклики щодо забезпечення безпеки суспільства. У наш час механізми взаємодії людини та техніки, людини та природи, індивіда та суспільства – порушуються, що призводить до появи багатьох нових небезпек які загрожують життєдіяльності людини.

Виклад основного матеріалу. Щодня у світі відбуваються події, які уносять із собою сотні людських життів. Впродовж дня у світі помирає близько 150000 чоловік, це 55 мільйонів чоловік щорічно. Окрім природних причин смерті – хвороби, старість – існує безліч інших чинників, які були створені і контрольовані людиною, – нещасні випадки на виробництві, автокатастрофи та ін. Нещасні випадки на виробництві спричиняють більше 2,1 млн. смертей в рік. А в наслідок дорожньо-транспортних подій гинуть близько 1,3 млн. людей за рік. Це приблизно 3,5 тисячі чоловік щодня. Проте не лише ці події несуть небезпеку для життя людини.

Безпека людини в широкому понятті цього терміну – це почуття захищеності від різних чинників небезпеки, захист її життя і здоров'я. У звуженому понятті це захищеність від потенційно можливих нещасних випадків, кримінальних злочинів, від обмеження свободи. Тобто для почуття безпеки людині потрібні дах над головою, захищеність від убогості, голоду та законодавча база, яка виступає захистом недоторканості особи.

Безпека людини базується в основному на чинниках технічного, природного, соціального та інформаційного середовища. Безперечно кожне з цих середовищ впливає на людину, проте для того, щоб забезпечити почуття безпеки людини слід комплексно впливати на всі чотири сфери середовища. Найбільш впливовим є соціальне середовище, для глобального регулювання якого створений державний апарат, який впливає безпосередньо і на інші сфери.